

COL· LABORACIÓ

EL RETAULE DE SANT AGUSTÍ O DELS BLANQUERS (JAUME HUGUET)

FITXA TÈCNICA:

Jaume Huguet

Retaule de Sant Agustí o dels Blanquers

1463-1485

Procedeix de l'altar major de l'església de Sant Agustí Vell de Barcelona

MNAC/MAC 15.827, 24.139-24.143 i 40.412

L'antic retaule major de l'església del convent de Sant Agustí Vell de Barcelona, conjunt contractat per la confraria dels Blanquers de la Ciutat Comtal, va ser l'encàrrec pictòric català més important de la segona meitat del segle XV.

El dia 20 de juliol de 1452, la confraria dels Blanquers de Barcelona va encarregar al mestre Macià Bonafè la fusteria del conjunt, la imatge de la Mare de Déu, la qual havia de ser emplaçada per sobre de la de sant Agustí, el cimbori que havia de sobremuntar la figura del sant d'Hipona, dos lleons coronats que decoraven el guardapols i el peu de pedra de l'altar major de l'església de Sant Agustí, per un valor de 800 florins (8.800 sous), treballs que ja estaven enlestits quatre anys més tard. El mateix dia que es va pactar amb Bonafè també es va signar el compromís per a la pintura del retaule amb el pintor d'origen valencià Lluís Dalmau. Tanmateix, l'autor que definitivament es va fer càrrec de l'obra no va ser Dalmau, sinó Jaume Huguet, ja que, amb data 4 de desembre de 1463, la confraria va contractar de nou la pintura del retaule per un valor de 1.100 lliures (22.000 sous). En ambdós pactes, el realitzat amb Macià Bonafè i l'efectuat amb Jaume Huguet, es pot observar un fet no gaire freqüent en la redacció de les capitulacions, atès que bona part de l'obra va ser finançada pels artistes. En relació amb aquesta qüestió, Bonafè havia de lliurar el fustam quan tan sols havia cobrat el 31,25% i Huguet havia de fer a mans el moble assumint un finançament del 65%. Així doncs, Huguet posposava el cobrament de més de 14.000 sous, xifra que esdevenia una fortuna en aquells anys, més si es té en compte que el sou diari d'un artista era aproximadament d'uns 6 sous.

La bona acollida que va tenir la pintura de Jaume Huguet en la dècada dels anys cinquanta, quan també va dur a terme bona part del retaule de sant Vicenç de Sarrià i els retaules de sant Miquel dels Revenedors, de sant Antoni Abat i de sant Abdó i sant Senén de Terrassa, entre d'altres, pot justificar el fet que Huguet abastés un finançament tan elevat i que es conformés a liquidar el deute en un termini de tretze anys (un 5% cada any). Tanmateix, les dificultats econòmiques que es van derivar de la inestabilitat política i de la guerra civil amb Joan II no tan sols van afectar l'economia de la confraria sinó també la de Jaume Huguet. En aquest sentit, l'incompliment del contracte per ambdues bandes, afavorirà la comprensió de diversos aspectes relatius al retaule de Sant Agustí, dels quals, un dels més evidents, n'és l'acabament l'any 1486, més de vint anys després de la contractació, i l'incompliment de la clàusula, segons la qual el mestre vallenc prometia «de sa pròpia mà acabar les testes, cares e mans de tots les imatges faedores en lo dit retaule segons se pertany». Així doncs, l'ampli marge de temps per portar a terme el conjunt va motivar la intervenció de més d'un artista del taller d'Huguet en l'elaboració de l'encàrrec pictòric, segons fan palès els compartiments conservats.

Retable de Sant Agustí. Detall (MNAC)

El Museu Nacional d'Art de Catalunya custodia sis taules de la narrativa hagiogràfica del sant i una altra en què es figura el Sant Sopar, la qual, juntament amb la del Camí al Calvari del Museu Marès de Barcelona, van formar part de la predel·la del conjunt pictòric. De totes aquestes pintures excel·leix per la seva qualitat artística, l'escena de la Consagració de sant Agustí, composició que assoleix una de les cotes més altes de la pintura gòtica catalana d'influència flamenquitant.

A partir de les taules conservades, hem proposat que el cos del retable tingués tres registres d'alçada, dels quals, el més elevat, agruparia quatre escenes dedicades a la Mare de Déu, al costat de la imatge feta per Bonafè. El registre intermedi reuniria quatre imatges de la vida laica de sant Agustí, i, a l'inferior, hi hauria altres quatre compartiments dedicats a la vida eclesiàstica del sant, dels quals, la Consagració seria el primer.

La incidència dels pintors vinguts des de Girona, Bernat Vicens i Esteve Solà, i, molt probablement, també la de Ramon Solà II, esdevenen un suport important en l'obrador huguetià durant bona part dels anys seixanta i inicis dels setanta del segle xv. D'altra banda, a partir d'aquesta darrera data, cal tenir present la incidència de Jaume Vergós II principalment, i, en la dels anys vuitanta, la de Rafael i Pau Vergós així com la de Pere Alemany, pintors que esdevenen l'opció alternativa que es va fer càrrec de l'acompliment definitiu del *Retaule de Sant Agustí*.

Amb posterioritat a l'acabament del moble dedicat a sant Agustí, és força probable que l'artista i el seu taller també es fessin càrrec del disseny dels vitralls que havien de decorar els finestrals del presbiteri de l'església, pràcticament destruïda per ordre de Felip V, l'any 1718.

BIBLIOGRAFIA:

- DURAN I SANPERE, Agustí. «El retaule dels Blanquers» a *Barcelona i la seva història*, Barcelona, 1975, III, p. 135-179.
- GUDIOL, JOSEP; AINAUD, JOAN. *Huguet*, Barcelona, 1948, p. 76-83
- AINAUD, Joan. *Jaime Huguet*, Madrid, 1955, p. 36-38
- ALCOY I PEDRÓS, Rosa. «Retaule de Sant Agustí de la Confraria dels Blanquers» a *Jaume Huguet. 500 anys*, Barcelona, 1993, p. 186-193.
- RUIZ I QUESADA, Francesc. «El retaule de Sant Agustí de Jaume Huguet. Un referent singular en l'art pictòric català del darrer quatre-cents» a *Quaderns de Vilaniu*, Valls, maig de 2000, 37, p. 3-40.

Francesc Ruiz i Quesada
Conservador d'Art Gòtic
Museu Nacional d'Art de Catalunya

BIBLIOGRAFIA

I Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. 15 anys d'intervencions arqueològiques: mancances i resultats. 13, 14 i 15 de novembre de 1998. Actes. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval (ACRAM). Barcelona, 2000. 527 p., amb il·lustracions.

És una acurada i voluminosa publicació que edita quinze comunicacions presentades al tema *Espais urbans* i vint-i-vuit comunicacions al tema *Espais rurals*. La majoria de les aportacions corresponen cronològicament al període medieval. Completa el text l'edició de dues taules rodones titulades respectivament: *Problemàtica i plantejaments interpretatius en arqueologia urbana* i *Espais rurals: diversitat d'objectes d'estudi i dispersió del coneixement*.

La tasca feta en convocar el Congrés, celebrar-lo i, a continuació, el treball més feixuc: la publicació de les actes, ens permet valorar aquesta primera reunió que evidencia la importància de la recerca arqueològica feta en els darrers anys en què l'arqueologia medieval ha assolit una personalitat que fa una cinquantena d'anys se li negava. Recordem que amb el món tardoromà finalitzava el treball de l'arqueòleg i començava el de l'historiador format en la tasca de documentalista. El document era l'única realitat de la